

บทที่ 5

การหลุดพ้นจากความรับผิดของผู้รับอาวัล

การจะพิจารณาว่าผู้รับอาวัลจะหลุดพ้นควยเหตุประการใดใดบางนั้น ก็คงอาศัยบทบัญญัติในมาตรา 940 วรรค 2 ป.พ.พ. อีกเช่นกัน ซึ่งความในมาตรา 940 นั้นเองที่กำหนดเอาไว้แล้วว่าผู้รับอาวัลจะหลุดพ้นก็เพราะเหตุทำผิดแบบระเบียบในเรื่องตัวเงินเท่านั้น

อย่างไรก็ดี ทานศาสตราจารย์จิติ ทิงศรัทีย ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับมาตรา 940 วรรค 2 นี้ไว้ในหนังสือของท่านว่า¹

"หมายความว่า แมลูกหนี้ในตัวเงินผู้ที่ถูกผู้รับอาวัลค้ำประกัน จะมีข้อต่อสู้เจ้าหนี้อย่างไรก็ตาม ผู้รับอาวัลจะอ้างมาเป็นข้อต่อสู้ของตนไม่ได้ จะอ้างได้ก็ต่อเมื่อเป็นข้อต่อสู้ว่า มีการทำผิดแบบระเบียบในเรื่องตัวเงินเท่านั้น เช่น อ้างว่ามีการผ่อนเวลาแก่ผู้จ่าย ทำให้พ้นกำหนดเวลา ซึ่งสิทธิไล่เบี้ยจะจับไปตามมาตรา 948, 973 ทั้งนี้ ย่อมอ้างเป็นข้อต่อสู้ได้ อาวัลจึงเป็นความรับผิดยิ่งกว่าค้ำประกันธรรมดาตามมาตรา 681 เช่น ผู้รับอาวัลจะอ้างว่า ผู้ที่ตนรับอาวัลไคลงชื่อในตัวเงินโดยถูกขมขู่ หรือสำคัญผิดไม่ได้ เช่น จะอ้างว่าเจ้าหนี้ถอนฟ้องคดีอาญาที่ฟ้องผู้ส่งจ่ายโดยมีการผ่อนเวลาชำระหนี้ใหญ่ส่งจ่าย ผู้รับอาวัล ผู้รับอาวัลจึงหลุดพ้นจากความรับผิด ทั้งนี้ อ้างไม่ได้ (ฎีกาที่ 1853/2511, 2511 ฎ. 2138, ที่ 1083/2517 ฎ. 638) แต่อาจอ้างได้ว่ามีการสลักหลังปลอม หรือตัวเงินล่วงพ้นเวลาเป็นต้น แต่ข้อต่อสู้ของตัวผู้รับอาวัลเองนั้น ผู้รับอาวัลย่อมอ้างขึ้นได้ภายใต้บังคับ มาตรา 916 ข้อต่อสู้ในความบกพร่องของสิทธิของตัวผู้ทรงเองที่มีสิทธิระหว่างผู้ทรงกับผู้ที่ผู้รับอาวัลประกันอยู่ ก็คงเป็นข้อต่อสู้ที่ขึ้นต่อสู้ได้เช่นเดียวกัน เช่น ผู้ทรงไต่ตัวเงินไปจากผู้สลักหลัง เพราะโมฆะกรรมขายผิดเป็นต้น"

จากข้อความข้างต้นนั้น จะเห็นว่า แมกฎหมายจะบังคับไว้แต่เฉพาะการหลุดพ้นเพราะทำผิดแบบระเบียบในเรื่องตัวเงินก็ตาม แต่ก็ยังมีอีกหลายสาเหตุที่ทำให้ผู้รับอาวัลหลุดพ้นจากความรับผิดได้ ดังนั้น จึงอาจแยกข้อต่อสู้ของผู้รับอาวัลที่จะทำให้ตนหลุดพ้นจากความรับผิดออกเป็นข้อใหญ่ ๆ ได้ดังนี้

¹ จิติ ทิงศรัทีย, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย บัญชีเดินสะพัด ตัวเงิน, หน้า

- ขอ 1. การทำผิดแบบระเบียบในเรื่องตั๋วเงิน
- ขอ 2. ข้อต่อสู้ที่เป็นของผู้รับอาวัลเองโดยแท้
- ขอ 3. ความบกพร่องแห่งสิทธิในตั๋วเงินของผู้ทรง

คงจะแยกออกพิจารณาโดยละเอียดตามลำดับข้อดังต่อไปนี้

ขอ 1. การทำผิดแบบระเบียบในเรื่องตั๋วเงิน

เนื่องจากตัวบทมาตรา 940 วรรค 2 ป.พ.พ. เองก็มีได้บ่งชัดลงไปว่าอะไรคือ การทำผิดแบบระเบียบ เมื่อพิจารณาดูคำที่ใช้ในต้นร่างฉบับภาษาอังกฤษแล้ว จะเห็นว่ากฎหมายใช้คำว่า "defect of form" ก็ยิ่งทำให้สับสนมากเข้าไปอีก เพราะคำว่า form นั้น เป็นคำเดียวกับคำว่า form ที่ใช้ในมาตรา 115 ป.พ.พ. ซึ่งหมายความว่า แบบที่หากมีได้ทำให้ถูกต้องตามที่มีกฎหมายบังคับไว้แล้ว ย่อมตกเป็นโมฆะ จึงมีข้อสงสัยว่า เมื่อตั๋วเงินไม่ทำตามแบบจนตกเป็นโมฆะเสียแล้ว จะเอาอะไรมาบังคับกันอีก ฉะนั้น แม้มตรา 940 จะไม่บัญญัติถึงเอาไว้มันยังมีผลเป็นอย่างเดียวกัน

ในเรื่องนี้ ท่านศาสตราจารย์ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ได้กล่าวเอาไว้ในหนังสือของท่านว่า¹

"ตัวอย่างสำหรับวรรค 2 มีได้ เช่น เขาประกันหญิงมีสามีเกี่ยวกับวงเงินบริคณห์ ต่อมาสามีเขาบอกกลาง ความรับผิดชอบของหญิงมีสามีที่เป็นคู่สัญญา นั้น จึงตกเป็นอันใช้ไม่ได้ แม้กระนั้น อาวัลก็ยังคงต้องรับผิดชอบ หลักท่านเองเดียวกันนี้ เรื่องคำประกันธรรมคาก็มีบัญญัติไว้ในมาตรา 681 วรรค 3 แต่ขอยกเว้นมีว่า หากทำผิดแบบระเบียบ

¹ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช, คำอธิบาย ป.พ.พ. บรรพ 3 ว่าด้วยตั๋วเงิน, หน้า 92.

อวัลลอค แบบระเบียบนั้นอะไรกัน ความในตั๋วบทังไว้เป็นที่สงสัย ภาษาอังกฤษใช้คำว่า form ซึ่งหมายถึงแบบที่ไม่คำคามยังผลให้กิจกรรมเป็นโมฆะตามมาตรา 115 แต่ถาเช่นนั้น ตัวอย่างจะมีได้ก็แต่เห็นว่า ออกตั๋วมาโดยไม่ลงข้อความ ตามมาตรา 909 (1) ว่าเป็นตั๋วแลกเงิน แต่ในกรณีเช่นนี้ มาตรา 910 ตราสารไม่เป็นตั๋วแลกเงินเสียแล้ว จะมาเอาความรับผิดแก่อวัลลอคซึ่งมีได้แต่ในตั๋วแลกเงินได้อย่างไร หากหมายถึงแบบระเบียบ เช่น การคัดค้านที่ไม่ได้ทำ อวัลลอคซึ่งรับผิดก็อย่างเดียวกับคู่สัญญาจึงยกขึ้นต่อสู้ได้ ทั้งนี้ สมเหตุสมผลมากกว่า แต่ถาเช่นนั้นในคำแปลภาษาอังกฤษไม่ควรใช้คำว่า form ที่หมายถึงแบบตามมาตรา 115 ซึ่งจะมีตัวอย่างยิ่ง ๑ ข้างตน บางทีจะไปลอกกฎหมายของเขามาใช้ โดยไม่ได้ดูว่าของเราเองในมาตรา 115 มีว่าไว้ก่อนอย่างไร"

กล่าวคือ ท่านเห็นว่า คำว่าแบบระเบียบนั้นมีได้หมายถึง แบบแห่งตั๋วเงินตามที่มีบัญญัติไว้ในมาตรา 909, 983, 987 ป.พ.พ. แต่อย่างไร หากแต่หมายความว่าแบบระเบียบอื่น ๆ ที่กฎหมายกำหนดให้กรณีต้องทำ เพื่อที่จะได้มีผลผูกพันกันตามกฎหมาย เช่น การลงลายมือชื่อตามมาตรา 900 ป.พ.พ. เป็นต้น หรือเพื่อที่จะได้ใช้สิทธิไต่เบี่ย หรือรักษาสีหรืออย่างหนึ่งอย่างใดของตั๋วโดยสมบูรณ์ทางหากความเห็นของท่านศาสตราจารย์ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ข้างตนนั้น น่าจะถูกต้องเสียมาก เพราะในกฎหมายเรื่องอวัลลอคของ ป.พ.พ. เานั้น ไปลอกมาจากมาตรา 130 ประมวลกฎหมายพาณิชย์ของฝรั่งเศสมาแทบทั้งหมด และในตั๋วบทังของฝรั่งเศสนั้น เขาใช้คำว่า forme ควบกัน แต่ฝรั่งเศสเองไม่มีบทบัญญัติอย่างมาตรา 115 ป.พ.พ. ของไทย (ซึ่งมาตรา 115 ป.พ.พ. นี้มีที่มาจาก มาตรา 125 ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน) ฉะนั้น เมื่อไปลอกของเขาโดยไม่ดูกฎหมายของเราเอง และของเขาให้เสียก่อนจึงเกิดปัญหาอย่างที่ว่าขึ้นได้

ดังนั้น อาจยกตัวอย่างของการทำผิดแบบระเบียบที่กฎหมายกำหนดเอาไว้ในเรื่องการปฏิบัติแก่ตั๋วเงินได้ เช่น

1. การลงลายมือชื่อในตั๋วเงิน ตามมาตรา 900 วรรค 2 ป.พ.พ. ซึ่งให้ทำได้เฉพาะการลงลายมือชื่อด้วยการเขียนเท่านั้น จึงจะเป็นการลงลายมือในตั๋วเงินที่ชอบ หากไปพิมพ์ลายนิ้วมือเอาไว้ หรือลงแกงไต หรือเครื่องหมายอย่างหนึ่งอย่างใดทำนองเดียวกันไว้ แม้จะมีพยานลงลายมือชื่อรับรองไว้ครบถ้วนถูกต้องแล้วก็ตาม ก็ห้ามผลเป็นการลงลายมือชื่อในตั๋วเงินนั้นไม่

ฉะนั้น หากผู้รับอาวัลได้เข้าอาวัลตั๋วเงินโดยการไปพิมพ์ลายนิ้วมือ หรือลงแกงไต ฯลฯ เอาไว้แทนการลงลายมือชื่อด้วยการเขียนแล้ว ก็ถือว่าไม่มีผลใด ๆ ที่ผู้ทรงจะนำไปใช้บังคับเอาแก่ผู้รับอาวัลได้ เพราะกฎหมายไม่ถือว่าเป็นการลงลายมือชื่อในตั๋วเงินโดยชอบ ซึ่งเท่ากับไม่มีการลงลายมือชื่อของผู้รับอาวัลเอาไว้เลย ฉะนั้น เมื่อผู้ทรงฟ้องร้องเรียกให้ผู้รับอาวัลชำระหนี้ ผู้รับอาวัลก็ยกข้อต่อสู้ในเรื่องทำผิดแบบระเบียบขึ้น เพื่อเป็นข้อปฏิเสธความรับผิดของตนได้

ในทำนองเดียวกัน หากบุคคลผู้ซึ่งถูกประกันด้วยอาวัลนั้น ได้ทำผิดแบบระเบียบเรื่องการลงลายมือชื่อในตั๋วเงินดังกล่าวแล้ว ต่อมาหากผู้ทรงจะนำตั๋วเงินนั้นมาเรียกร้องเอาแก่ผู้รับอาวัลแล้ว ผู้รับอาวัลอาจต่อสู้ถึงเรื่องที่ลูกหนี้ลงลายมือชื่อโดยผิดแบบระเบียบได้ ทั้งนี้ แม้การลงลายมือชื่อโดยผิดแบบระเบียบนั้น จะถือว่าเป็นข้อต่อสู้ของลูกหนี้โดยเฉพาะก็ตาม เพราะถือว่าเป็นเรื่องการทำผิดแบบระเบียบในตั๋วเงิน ซึ่งเป็นข้อยกเว้นไว้ ฉะนั้น แม้จะเป็นข้อต่อสู้ของลูกหนี้ก็ตาม ผู้รับอาวัลก็อาจยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้กับผู้ทรงได้

อนึ่ง ต้องเป็นที่เข้าใจว่าลูกหนี้ผู้ที่จะลงนามผิดแบบระเบียบนี้ จะต้องมีผู้ส่งจ่ายตั๋วแลกเงิน หรือเช็ค หรือผู้ออกตั๋วสัญญาใช้เงินด้วย เพราะบุคคลเหล่านี้ ถ้าลงนามผิดแบบระเบียบแล้ว ก็จะทำให้ตั๋วเงินเหล่านั้นขาดรายการที่กฎหมายบังคับไว้ให้มีไปทันที ซึ่งเท่ากับไม่เกิดเป็นตั๋วเงินมาเลยแต่คน

2. การลงลายมือชื่อของผู้รับรองตั๋วแลกเงิน ตามมาตรา 931 ป.พ.พ. กำหนดตำแหน่งแหล่งที่ผู้รับรอง จะลงชื่อรับรองตั๋วแลกเงินใดก็ตามเฉพาะด้านหน้าแห่งตั๋วเงินนั้นเท่านั้น ถ้าผู้จ่าย หรือผู้สอคเขาแก่หน้าไปลงลายมือชื่อเพื่อรับรองตั๋วแลกเงินนั้น

ไว้ทางคานหลังของตัวเงินแล้ว ผู้รับอาวัลที่ประกันให้แก่ผู้รับรองนั้น ก็อาจยกข้อต่อสู้เรื่อง การทำผิดแบบระเบียบขึ้นต่อสู้ผู้ทรงไต่

ในทำนองเดียวกัน ถ้าผู้รับรองลงลายมือชื่อไว้คานหน้าของตัวเงินจริงแท้ ใดจงแจ้งคำว่า "รับรองแล้ว" หรือความอย่างอื่นอันมีความหมายทำนอง เช่นเดียวกันนั้น แล้ว ก็ยอมเป็นการทำผิดแบบระเบียบที่ผู้รับอาวัลอาจยกขึ้นต่อสู้ได้เช่นกัน

3. การทำคำคัดค้าน ถ้าตัวแลกเงินขาดความเชื่อถือเพราะเหตุเขาไม่รับ รong หรือไม่ใช่เงินแล้ว ถ้าผู้ทรงไม่ทำคำคัดค้านตามวิธีและกำหนดเวลาที่ระบุไว้ใน มาตรา 960 ป.พ.พ. หรือปรากฏว่าคำคัดค้านนั้นกระทำโดยผู้ไม่มีอำนาจตามมาตรา 961 ป.พ.พ. หรือคำคัดค้านนั้นไม่มีรายการตามที่กฎหมายกำหนดตามมาตรา 962 ป.พ.พ. ดังนี้แล้ว ผู้รับอาวัลก็อาจยกข้อต่อสู้ในเรื่องทำผิดแบบระเบียบเช่นนั้นได้

4. การไม่ยื่นตัวเพื่อรับชำระเงินภายในกำหนด เมื่อผู้ทรงไม่ยื่นตัวแลกเงิน ชนิดหนึ่งให้ใช้เงินเมื่อใดเห็นให้ดูจ่ายภายในกำหนดเวลา 6 เดือนนับแต่วันที่ลงในตัวเงิน หรือไม่ยื่นภายในกำหนดชำระหรือเร็วกว่านั้นตามที่ผู้สั่งจะใดกำหนด (หากมี) เอาไว้ ตาม มาตรา 944 ประกอบมาตรา 928 ป.พ.พ. อันเป็นเหตุให้ผู้ทรงสิ้นสิทธิ์ที่จะได้เบี้ยเอา แยกเหล่าผู้สลักหลังผู้สั่งจ่าย และคู่สัญญาอื่น ๆ ผู้ต้องรับผิดชอบ (เว้นแต่ผู้รับรอง) ตามมาตรา 973 ป.พ.พ. แล้ว ผู้รับอาวัลก็อาจยกขึ้นเป็นข้อปฏิเสธความรับผิดชอบของตนได้เช่นกัน

อนึ่ง ความที่กล่าวมาแล้วนั้น ย่อมใช้แก่ผู้รับอาวัลที่ประกันให้แก่ผู้ออกตัว หรือ ผู้สลักหลังในตั๋วสัญญาใช้เงินที่ออกมาแต่ต่างประเทศตามมาตรา 985 วรรค 2 ป.พ.พ. ได้ ทั้งนี้ เพราะมาตรา 973 ป.พ.พ. นั้น มาตรา 985 วรรค 2 ให้นำไปใช้กับตั๋ว สัญญาใช้เงินที่ออกมาแต่ต่างประเทศด้วย

5. การไม่ยื่นตัวเพื่อให้ดูจ่ายรับรองภายในกำหนด ถ้าผู้ทรงตัวแลกเงินอัน สั่งให้ใช้เงินเมื่อสิ้นระยะเวลาที่กำหนดอย่างไรอย่างหนึ่งนับแต่ใดเห็นนั้น มิได้ยื่นตัวเพื่อให้ ดูจ่ายรับรองภายในกำหนดเวลาตามมาตรา 928 ป.พ.พ. แล้ว ผู้รับอาวัลสั่งให้ประกัน แก่ผู้สั่งจ่าย หรือผู้สลักหลังในตั๋วเงินนั้น ก็ยอมยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ได้เช่นกัน

ทั้งนี้ พึงระลึกไว้เสมอว่า ข้อที่ห้าผิดแบบระเบียบตั้งตัวอย่างที่กล่าวมาแล้วนั้น แม้จะเป็นข้อต่อสู้ที่เป็นของลูกหนี้ชั้นต้นโดยตรงก็ตาม แต่ผู้รับอาวัลยอมยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้กับเจ้าหนี้โคเสมอ เพราะเป็นขอยกเว้นว่า ถ้าข้อต่อสู้ของลูกหนี้ชั้นต้นเป็นข้อต่อสู้ที่เป็นเพราะเหตุไม่ทำตามแบบระเบียบที่กฎหมายกำหนดในเรื่องตัวเงินแล้ว ผู้รับอาวัลยอมยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้โคเสมอ¹

แต่อย่างไรก็ดี การยกข้อต่อสู้ของลูกหนี้ชั้นต้นเป็นข้อต่อสู้ของผู้รับอาวัลนั้น หลักกฎหมายฝรั่งเศสยอมให้ทำได้ทุกกรณี เพราะถือว่า การอาวัลเมื่อต้องทำลงบนตัวเงินแล้ว ผู้รับอาวัลจึงต้องรับผิดชอบเกี่ยวกับบุคคลที่ตนประกัน ผู้ทรงจึงเรียกเอาจากผู้รับอาวัลได้ทำนองเดียวกับที่เรียกเอาจากลูกหนี้ โดยถือว่าลูกหนี้มีความประมาทอย่างไร ผู้รับอาวัลก็ประมาทเท่านั้น ผู้รับอาวัลจึงอาจยกข้อต่อสู้ของลูกหนี้ชั้นต้นใช้ยื่นต่อเจ้าหนี้โคเสมอได้เช่นเดียวกับเป็นข้อต่อสู้ของตนเอง² แต่ความเห็นเช่นนี้จะไม่เป็นที่ยอมรับกันในประเทศไทยนัก ดังความเห็นของท่านผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านซึ่งกล่าวมาแล้ว ฉะนั้น จึงไม่น่าจะนำมาใช้กับกฎหมายเรื่องอาวัลในประเทศของเราได้

ข้อ 2. ข้อต่อสู้ที่เป็นของผู้รับอาวัลเองโดยแท้

จากความเห็นของท่านศาสตราจารย์จิตติ ตึงศภิตย์ ที่แสดงไว้ดังกล่าวแล้วข้างต้นจะเห็นว่า สำหรับข้อต่อสู้ที่เป็นของตัวผู้รับอาวัลเองเช่นนี้ ผู้รับอาวัลยอมให้อายันต่อเจ้าหนี้แห่งตัวเงินนั้นโคเสมอ ข้อต่อสู้เช่นนี้ยอมเกิดขึ้นได้จากผลแห่งบทบัญญัติในกฎหมายลักษณะตัวเงินนี้เอง และจากกฎหมายลักษณะอื่นด้วย ดังจะยกตัวอย่างแห่งข้อต่อสู้เหล่านั้นได้ เช่น

¹ จิตติ ตึงศภิตย์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยบัญชีเงินสะพัด ตัวเงิน,

² René Rodière, Droit Commercial, p. 77.

1. เมื่อผู้ทรงไม่ยอมรับการชำระเงินเพื่อแก้หนี้ เมื่อผู้ทรงบอกปิดไม่ยอมรับการชำระเงินเพื่อแก้หนี้ตามมาตรา 956 วรรค 2 อันเป็นเหตุทำให้ผู้ทรงสันสิทธิ์ในอันที่จะไต่เบี่ยเอาแก่บุคคลทั้งหลาย ผู้ซึ่งพอที่จะไต่หลุดพ้นจากความรับผิดเพราะการชำระเงินนั้นแล้ว เมื่อผู้ทรงมาเรียกร้องเอาจากผู้รับอาวัลในภายหลัง ผู้รับอาวัลก็ยอมจะยกเป็นข้อตกลงกับผู้ทรงไต่โดยตรงว่า ตนหลุดพ้นจากความรับผิดแล้ว เพราะผู้รับอาวัลก็เป็นลูกหนี้ตามตัวผู้หนึ่ง ซึ่งหากผู้ทรงยอมรับชำระหนี้จากผู้สอเขาแก้หนี้แล้ว จะหลุดพ้นจากความรับผิดในตัวเงินนั้นเช่นกัน

2. เมื่อผู้ทรงใช้สิทธิ์ไต่เบี่ยไม่ได้ตามมาตรา 971 ผู้ทรงยอมไม่อาจใช้สิทธิ์ไต่เบี่ยเอาแก่คู่สัญญาฝ่ายซึ่งตนยอมต้องรับผิดอยู่กับเขาก่อนแล้วได้ ทั้งนี้ เพราะบทบัญญัติแห่งมาตรา 971 ป.พ.พ. บัญญัติว่า

"ผู้ส่งจ่ายก็ค้ ผู้รับรองก็ค้ ผู้สลักหลังคนก่อนก็ค้ ซึ่งเขาสลักหลัง หรือโอนตัวแลกเงินให้อีกทอดหนึ่งนั้น หากมีสิทธิจะไต่เบี่ยเอาแก่คู่สัญญาฝ่ายซึ่งตนยอมต้องรับผิดต่อเขาอยู่ก่อนแล้วตามตัวเงินนั้นได้ไม่"

ฉะนั้น หากกรณีเป็นว่า นาย ก. ออกตัวแลกเงินให้กับ นาย ข., นาย ข. สลักหลังโอนต่อให้ นาย ค. นาย ค. สลักหลังโอนต่อให้นาย ง. โดยมีนายค้ำเป็นผู้รับอาวัลเป็นประกันให้แก่นาย ค. นาย ง. โอนตัวนั้นกลับมาให้ นาย ข. อีก (ซึ่งทำได้ตามมาตรา 917 วรรค 3 โดยไม่ถือว่าเป็นกรณีหนี้เคลื่อนกลืนกันตามหลักบรรณคา) เช่นนี้เมื่อ นาย ข. ซึ่งขณะนี้เป็นผู้ทรงตัวเงินอยู่จะมาเรียกร้องให้ นายค้ำผู้รับอาวัลชำระหนี้แล้ว นายค้ำยอมยกข้อตกลงขึ้นได้ว่า นาย ข. เป็นบุคคลผู้ต้องรับผิดกับนาย ค. อยู่แล้ว ตามมาตรา 971 จึงไต่เบี่ยเอาจากนาย ค. ไม่ได้ และตนเองก็เป็นผู้ที่มีฐานะเท่าเทียมกับนาย ค. ทุกประการอยู่แล้ว ตามมาตรา 940 ป.พ.พ. ฉะนั้น นาย ข. จึงไม่อาจมาเรียกร้องเอาจากตนได้เช่นกัน

อนึ่ง หากว่า นาย ข. ไม่ได้ไ้เบี่ยเอาจากผู้รับอวัลโดยตรงตามตัวอย่างข้างตน แต่ไปไ้เบี่ยเอาจาก นาย ก. ก่อน เช่นนี้ นาย ก. ย่อมไม่อาจไ้เบี่ยเอาจากบุคคลที่ตนต้องรับผิดชอบกับเขาอยู่ก่อนแล้ว คือ นาย ข. นาย ค. และ นาย ง. ไ้ (เพราะตามมาตรา 969 ป.พ.พ. ให้ไ้เบี่ยไ้แต่เฉพาะกับคู่สัญญาคนอื่น ๆ ที่ต้องรับผิดชอบตนเท่านั้น) จึงยอมไม่อาจมาไ้เบี่ยจากนายคำไ้เช่นกัน เพราะนายคำเป็นผู้อวัลให้แก่นาย ข. ซึ่งนาย ก. พ้องไม่ไ้ไ้เลย

3. เมื่อผู้รับอวัลหลุดพ้นตามมาตรา 973 มาตรา 973 ป.พ.พ. นั้น หากผู้ทรงไม่ยื่นตัวเพื่อให้เขาใช้เงิน หรือไม่ทำคำค้ำคานภายในกำหนดแล้ว ผู้ทรงยอมจะเสียสิทธิแห่งตนไปตามบทบัญญัติในวรรค 2 ทว่า

"ทานว่าผู้ทรงยอมสิ้นสิทธิที่จะไ้เบี่ยเอาแก่เหล่าผู้สลับหลัง ผู้ส่งจ่ายและ คู่สัญญาอื่น ๆ ผู้ต้องรับผิดชอบ เว้นแต่ผู้รับรอง"

คำว่า "คู่สัญญาคนอื่น ๆ" มาตรา 973 วรรค 2 นี้ เห็นว่าเป็นคนละเรื่องกับคำว่า "คู่สัญญาคนก่อน ๆ" มาตรา 906 ป.พ.พ. ซึ่งบัญญัติว่า "คำว่า คู่สัญญาคนก่อน ๆ นั้น รวมทั้งผู้ส่งจ่าย หรือผู้ออกตัวเงินและผู้สลับหลังคนก่อน ๆ ด้วย" โดยมาตรา 906 นี้ได้กล่าวรวมไปถึงผู้รับอวัลด้วยแต่อย่างไร ทั้งนี้ เป็นเพราะตัวบทใช้ถ้อยคำที่แตกต่างกันมากซึ่งหากมาตรา 973 ประสงค์จะกล่าวถึงคู่สัญญาคนก่อน ๆ ตามมาตรา 906 แล้ว ก็น่าจะใช้คำว่า คู่สัญญาคนก่อน ๆ ลงไปให้แจ้งชัดอย่างที่มีบัญญัติไว้ในมาตรา 948 ป.พ.พ. เสียเลย และก็ไม่น่าจะเขียนแยกเอาผู้ส่งจ่ายและผู้สลับหลังออกมาไว้ต่างหากอย่างนี้ด้วย เพราะคำว่า คู่สัญญาคนก่อน ๆ นั้นก็รวมถึงอยู่แล้ว ฉะนั้น จึงไม่น่าวิเคราะห์ตีความมาตรา 906 มาใช้กับมาตรา 973 แต่อย่างไร และประกอบกับมาตรา 973 เองก็กำหนดตัวบุคคลผู้จะไม่หลุดพ้นจากความรับผิดชอบเอาไว้อย่างแจ้งชัดอยู่แล้ว คือเฉพาะแต่ผู้รับรองเท่านั้น จึงเห็นว่า ผู้รับอวัลก็เป็น คู่สัญญาคนอื่น ๆ ที่จะหลุดพ้นจากความรับผิดชอบตามมาตรา 973 ป.พ.พ. นี้ด้วย

มีปัญหาว่า ในกรณีที่ผู้รับอาวัลนั้นได้ประกันให้แก่ผู้รับรองเช่นนั้นแล้ว ผู้รับอาวัลนั้นจะหลุดพ้นหรือไม่

ข้อนี้เห็นว่า แม้มตรา 973 จะกำหนดเอาไว้แต่เฉพาะผู้รับรองเท่านั้นที่ไม่หลุดพ้นก็ตาม แต่เมื่อมาตรา 940 บ.พ.พ. กำหนดให้ผู้รับอาวัลที่ประกันให้แก่ผู้รับรองย่อมต้องมีความผูกพันเป็นอย่างเดียวกับผู้รับรองแล้ว ก็ไม่ว่าจะถือว่าผู้รับอาวัลนั้นหลุดพ้นไปเลยแต่อย่างใด

4. เมื่อตัวเงินขาดอายุความ ข้อนี้เป็นหลักทั่วไปของการใช้สิทธิเรียกร้องตามมาตรา 163 บ.พ.พ. ซึ่งจะต้องใช้เสียภายในระยะเวลาอันกฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งเมื่อล่วงพ้นอายุความแล้ว หากผู้ทรงยังฟ้องเอาจากผู้รับอาวัลอีก ผู้รับอาวัลย่อมยกเป็นข้อต่อสู้แก่ผู้ทรงได้เสมอว่า ตัวเงินอันเป็นมูลฐานแห่งสิทธิเรียกร้องนั้นขาดอายุความแล้ว ก็จะไม่เห็นได้จากนัยแห่งคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 192/2518 ซึ่งวินิจฉัยว่าการฟ้องผู้รับอาวัลผู้ส่งจ่ายเช็คใช้อายุความเช่นเดียวกับผู้ส่งจ่าย จึงแสดงว่าการฟ้องร้องผู้รับอาวัลก็มีกำหนดอายุความจำกัดไว้เช่นกัน หากคดีขาดอายุความแล้วก็ฟ้องผู้รับอาวัลไม่ได้

สำหรับข้อที่ว่า อายุความในการที่ผู้ทรงจะฟ้องร้องเอาจากผู้รับอาวัล หรือลูกหนี้ตามตัวที่คนอื่นใช้เงินแก่เจ้าหนี้ไปแล้วจะได้เบี้ยจากผู้รับอาวัล จะมีกำหนดเวลาอย่างไรนั้น จะได้อธิบายต่อไปโดยละเอียดในบทที่ 7 ที่ว่าด้วยอายุความ

5. เมื่อการอาวัลนั้นเป็นโมฆะ หรือโมฆียะ ผู้รับอาวัลย่อมยกเป็นข้อต่อสู้ได้เสมอว่า การอาวัลของตนนั้น เป็นนิติกรรมที่เป็นโมฆะ หรือโมฆียะ เพราะเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กฎหมายกำหนดได้เสมอ

6. เมื่อหนี้ตามตัวเงินนั้นเป็นอันระงับไปแล้ว เมื่อหนี้ตามตัวเงินนั้นเป็นอันระงับสิ้นไปเมื่อใด ก็ย่อมถือว่าหนี้ของผู้รับอาวัลก็หมดสิ้นลงเมื่อนั้น การระงับหนี้ตามตัวเงินนั้นอาจมีได้หลายประการ เช่น มีการชำระเงินให้แก่ต้นแล้ว หรือได้มี

การชำระหนี้ของอย่างอื่นจนเป็นที่พอใจแก่เจ้าหนี้ตามมาตรา 321 ป.พ.พ. หรือ มีการปลดหนี้ให้แก่ลูกหนี้ ตามมาตรา 340 ป.พ.พ. หรือโดยการหักกลบลบหนี้ ตาม มาตรา 341 ป.พ.พ. หรือโดยการแปลงหนี้ตามตัวเงินเป็นหนี้เป็นอย่างอื่นโดยการแปลง หนี้ใหม่ตามมาตรา 349 ป.พ.พ. ฯลฯ เป็นต้น

7. ขอกอสูตามกฎหมายพิเศษอย่างอื่น นอกจากขอกอสูตามประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ดังกล่าวแล้ว ยังอาจมีขอกอสูตามกฎหมายพิเศษอย่างอื่นอีก ด้วย เช่น ขอกอสูว่าการฟ้องคดีของเจ้าหนี้ เป็นการฟ้องชอน ฟองซ่า หรือเป็นการ คำนึงกระบวนพิจารณาซ่า ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หรือเป็นการ ฟองคดีศาลที่ไม่มีอำนาจ จะพิจารณาคดีนี้ไต่ถามกฎหมายว่าด้วยธรรมเนียมศาลยุติธรรม ฯลฯ ซึ่งขอเหล่านี้ผู้รับอาวัลยอมให้อางยันแก่เจ้าหนี้ไต่ทั้งสิ้น

ข้อสังเกตในการยกขอกอสูของผู้รับอาวัลที่ต่อเจ้าหนี้

ดังกล่าวแล้วว่า ขอกอสูบรรดาที่ผู้รับอาวัลมีอยู่กับผู้ทรงหนี้ ผู้รับอาวัลยอม ยกขึ้นเป็นข้อปฏิเสธความรับผิดชอบของตนได้เสมอ แต่อย่างไรก็ดี ขอกอสูของการยกขอกอ สูนี้ยอมอยู่ในบังคับของมาตรา 916 ป.พ.พ. ด้วย ซึ่งมีความว่า

"บุคคลทั้งหลายผู้ถูกฟ้องในมูลตัวแลกเงินหาอาจจะต่อผู้ทรงด้วยขอกอสูอัน อาศัยความเกี่ยวพันกันเฉพาะบุคคลระหว่างตนกับผู้สั่งจ่าย หรือกับผู้ทรงคนก่อน ๆ นั้น ได้ไม่ เว้นแต่การ โอนจะได้มีขึ้นด้วยคบคิดกันฉฉฉ"

หมายความว่า ผู้รับอาวัลจะยกขอกอสูของตนขึ้นได้ก็แต่เฉพาะกับเจ้าหนี้ ที่เป็นคู่กรณีโดยตรงกับตนเท่านั้น แต่หากได้มีการ โอนตัวเงินนั้นไปยังบุคคลภายนอกที่ รับโอนโดยสุจริตแล้ว ผู้รับอาวัลก็ไม่อาจยกขอกอสูของตนขึ้นไต่ขึ้นกับบุคคลภายนอกนั้น ได้เลย เช่น ผู้ทรงคนปัจจุบันข่มขู่ให้ผู้รับอาวัลลงชื่อรับอาวัลในตัวเงินฉบับหนึ่ง แล้ว อดมาได้โอนตัวเงินนั้นแก่บุคคลภายนอกไปเช่นนี้ ผู้รับอาวัลจะอางยันกับผู้ทรงที่เป็น บุคคลภายนอกกว่าตนถูกข่มขู่ให้เขาอาวัลตัวเงินอันจะทำให้การอาวัลตัวเงินของตนตก

เป็นโมฆะตามมาตรา 121 ป.พ.พ. ไม่ได้ เว้นแต่การโอนตัวระหว่างผู้ทรงคนแรก
กับคนหลังจะมีขึ้นโดยการคบคิดกันฉ้อฉลกัน เช่น ผู้ทรงคนปัจจุบันรับโอนตัวมาโดยรู้อยู่
แล้วว่าการอาวัลนั้น มีขึ้นได้เพราะการขมขู่เป็นต้น

แต่มาตรา 916 นี้ ห้ามเฉพาะข้อตกลงระหว่างลูกหนี้กับผู้ทรงที่เป็นบุคคล
ภายนอกเท่านั้น แต่ไม่ห้ามในอันที่จะยกขึ้นต่อสู้กันเองระหว่างคู่กรณีโดยตรง ฉะนั้น
ตามตัวอย่างข้างต้นมา ผู้ขมขู่เป็นผู้ฟ้องผู้รับอาวัลเสียเอง โดยมีได้โอนตัวเงินก่อให้เกิด
บุคคลภายนอก ผู้รับอาวัลยอมอาจเหตุว่าการอาวัลของตนเป็นโมฆะขึ้นต่อสู้ได้

อนึ่ง แม้วทบจะใช้คำว่า "คบคิดกันฉ้อฉล" ก็ตาม แต่มิได้หมายความว่า
ว่า ผู้โอนและผู้รับโอนจะต้องกระทำโดยการสมรู้ร่วมคิดกันเสมอไปแต่อย่างใด แม้จะ
ปรากฏว่าผู้รับโอนแต่ผู้เดียวทราบถึงข้อตกลง ซึ่งผู้รับอาวัลอาจยกขึ้นต่อสู้กับผู้โอนได้
แล้ว ก็ถือว่าเป็นการคบคิดกันฉ้อฉลตามมาตรา 916 เหมือนกัน เพราะเมื่อดูจากตน
ร่างภาษาอังกฤษแล้วจะเห็นว่ากฎหมายใช้คำว่า fraudulent understanding
ซึ่งมีความหมายว่า การรู้ถึงข้อฉ้อฉลนั้น เท่านั้น ไม่ถึงขนาดต้องคบคิดกันอย่างตัวบท
ภาษาไทย ซึ่งข้อนี้ได้รับรองแล้ว โดยเจ้าพิพากษาฎีกาที่ 1076/2507 ซึ่งวินิจฉัยว่า
"จำเลยออกเช็คสั่งจ่ายเงินแก่ผู้มีชื่อคนหนึ่ง ทอมาจำเลยได้ชำระหนี้แก่ผู้มีชื่อนั้น
โดยทำสัญญาประนีประนอมยอมความผ่อนชำระเงินตามเช็ค ซึ่งโจทก์ได้ลงชื่อ เป็นพยาน
ด้วยนั้น แสดงว่าโจทก์รู้แล้วว่าจำเลยไม่มีทรัพย์สินจะชำระเงินตามเช็คแล้ว ฉะนั้น
การที่โจทก์กลับรับเช็คจากผู้มีชื่อกดังกล่าว แล้วนำไปขึ้นเงินต่อธนาคาร จึงเท่ากับโจทก์
กระทำการโดยไม่สุจริต ถือได้ว่าเป็นการคบคิดกันฉ้อฉล โจทก์ไม่มีอำนาจนำเช็คฉบับ
นั้นมาฟ้องเรียกเงินจากจำเลยได้"

ข้อตกลงที่ผู้รับอาวัลจะยกขึ้นอ้างภายใต้บังคับแห่งมาตรา 916 ป.พ.พ. นั้น
มีมากมายหลายประการ เช่น ข้อต่อสู้ว่าการอาวัลเป็นโมฆะเพราะเหตุ แสดงเจตนา
โดยวิปริต หรือเพราะขาดความสามารถในการทำนิติกรรม หรือข้อต่อสู้ว่าได้มีการตกลง
เปลี่ยนแปลงชำระหนี้ในตัวเองเป็นอย่างอื่น เช่น ทำเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความ

หรือทำเป็นสัญญาขึ้นมาใหม่แล้ว หรือจะต่อสู้ว่าการออกตัวเป็นโมฆะ เพราะเป็น การออกให้เพื่อชำระหนี้ซึ่งกับความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน าลา เหล่านี้เป็นต้น

อย่างไรก็ดี น่าสังเกตว่า ข้อต่อสู้ที่เกี่ยวกับฐานะหรือความสามารถของ บุคคล เช่น การเป็นคนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถเหล่านี้ มี มาตรา 145 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง บังคับอยู่อีกชั้นหนึ่ง กล่าวคือ ในเหตุเหล่านี้ บุคคลใต้อาใจหรืออาจอิงแก่บุคคลภายนอกได้เสมอ ฉะนั้น ข้ออ้าง ที่ว่าผู้รับอวัลเป็นคนไร้ความสามารถ หรือเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถที่ศาลมีคำสั่ง แล้ว จึงใช้หนี้กับผู้รับโอนโดยสุจริตได้ โดยไม่คำนึงว่าผู้รับโอนนั้นจะไ้รู้ถึงข้อไร้ความ สามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถนั้นหรือไม่ก็ตาม

ข้อ 3. ความบกพร่องแห่งสิทธิในตัวของผู้ทรง

นอกจากข้อต่อสู้ประการอื่น ๆ ที่กล่าวมาในข้อ 1. และข้อ 2. ข้างต้น แล้ว ผู้รับอวัลยังอาจยกข้อต่อสู้ถึงความบกพร่องแห่งสิทธิในตัวของผู้ทรงได้อีก โดยอ้างว่า เจ้าหนี้คนนั้นมีใ้ผู้ทรง โดยชอบด้วยกฎหมายอันจะมีสิทธิบังคับชำระหนี้ตาม ตัวเงินนั้นเอากับตนได้ประการหนึ่ง และการกระทำของผู้ทรงนั้นเองที่ทำให้ผู้ทรงไม่ อาจใช้สิทธิตามตัวเงินได้อีกประการหนึ่ง เมื่อผู้ทรงคนนั้นไม่มีสิทธิโดยชอบธรรมใด ๆ ในอันที่จะบังคับกับคู่สัญญาคนอื่น ๆ ในตัวเงินแล้ว ก็ยอมไม่อาจบังคับให้ผู้รับอวัลชำระ หนี้ได้เช่นกัน

ฉะนั้น ความบกพร่องแห่งสิทธิในตัวของผู้ทรง ซึ่งผู้รับอวัลจะยกขึ้น เป็นข้อปฏิเสธความรับผิดชอบนั้น อาจแยกเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้ คือ

1. เมื่อเจ้าหนี้มีใ้เป็นผู้ทรงตัวเงินนั้นโดยชอบ เมื่อเจ้าหนี้มีใ้เป็นผู้ ทรงตัวเงินแล้ว ก็ยอมไม่อาจบังคับให้คู่สัญญาไม่ว่าคนใดในตัวของตนต้องรับผิดชอบแก่ตน ได้เลย ซึ่งเหตุที่ทำให้เจ้าหนี้มีใ้เป็นผู้ทรงโดยชอบอาจมีได้ในกรณีดังต่อไปนี้

1.1 เมื่อผู้ทรงได้ตัวเงินนั้นไปโดยการสลักหลังที่ขาดสาย ซึ่งโดยผลแห่งมาตรา 905 ป.พ.พ. แล้ว เมื่อการสลักหลังนั้นขาดสายลงก็ยอมไม่ทำให้บุคคลผู้ที่ได้ตัวเงินนั้นไว้ในครอบครองกลายเป็นผู้ทรงโดยชอบตามมาตรา 904 ป.พ.พ. ได้

1.2 เมื่อผู้ทรงได้ตัวเงินนั้นมาโดยทุจริต หรือด้วยความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หมายความว่า แม้จะได้อำนาจตัวเงินนั้นมาโดยการสลักหลังที่ไม่ขาดสายก็ตาม แต่หากพิสูจน์ว่าการใดมานั้น ผู้ทรงกระทำการโดยทุจริต หรือได้มาด้วยความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงแล้ว ก็ยอมไม่อาศัยถือและบังคับตามตัวเงินนั้นได้อีกต่อไป ตามมาตรา 905 วรรค 2 ป.พ.พ.

อนึ่ง เหตุคั่งกล่าวข้างต้นนี้ยอมมิใช้บังคับแก่ผู้ทรงที่เป็นผู้ถือในตัวเงินที่สั่งจ่ายให้แก่ผู้ถือด้วย ตามมาตรา 905 วรรค 3 ป.พ.พ.

1.3 เมื่อผู้ทรงได้ตัวเงินนั้นไปโดยการสลักหลังปลอม เพราะตามมาตรา 1008 ป.พ.พ. นั้น เมื่อใดที่ลายมือชื่อในตัวเงินเป็นลายมือปลอมแล้ว ถือว่าลายมือชื่อปลอมนั้นเป็นอันใช้ไม่ได้เลย ผู้ใดจะอ้างสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อการยึดหน่วงตัวเงินเอาไว้ หรือทำให้ตัวเงินหลุดพ้น หรือเพื่อบังคับการใช้จ่ายเงินเอาแก่คู่สัญญาคนหนึ่งคนใดไม่ได้โดยเด็ดขาด

อย่างไรก็ดี ข้อที่ว่าผู้ทรงเสียสิทธิไปเพราะเหตุได้ตัวเงินมาโดยการสลักหลังปลอมนั้นก็ยังมีข้อจำกัดอยู่ตามมาตรา 1006 ป.พ.พ. ด้วย คือตามมาตรา 1006 นั้น ลายมือชื่อใดปลอมก็ไม่มีผลเฉพาะลายมือชื่อนั้น แต่ไม่กระทบกระเทือนถึงลายมือชื่อของผู้อื่น ฉะนั้น ผู้ทรงยังอาจฟ้องผู้ที่ลงลายมือชื่อโดยแท้จริงได้ แต่ไม่อาจอ้างสิทธิผ่านลายมือปลอมไปฟ้องผู้ที่ลงลายมือชื่อก่อนลายมือปลอมได้ ทั้งนี้ ไม่ว่าลายมือชื่อ

¹ จิตติ ทิงศภัทย์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยบัญชีเงินสะพัด
ตัวเงิน, หน้า 174.

ปลอมนั้นจะเป็นลายมือชื่อผู้ส่งจ่าย หรือผู้ออกตั๋ว ซึ่งจะทำให้ตั๋วเงินนั้นไม่สมบูรณ์เป็นตั๋วเงินก็ตาม¹

เช่น นาย ก. ออกตั๋วสัญญาใช้เงินให้แก่ นาย ข. ต่อมา นาย ข. สลักหลังโอนตั๋วเงินนั้นแก่ นาย ค. แต่มีผู้ลักตั๋วเงินนั้นไป และปลอมลายมือชื่อของ นาย ค. สลักหลังค่อให้กับ นาย ง. นาย ง. ได้โอนให้แก่ผู้ทรงอีกคนหนึ่ง ทั้งนี้ โดยผลแห่งมาตรา 1006 ป.พ.พ. ประกอบกับมาตรา 1008 ป.พ.พ. แล้ว ผู้ทรงจะฟ้องให้ นาย ก. ผู้ออกตั๋ว และ นาย ข. ผู้สลักหลังได้รับผิดไม่ได้ เพราะทั้งสองเป็นผู้ที่ลงลายมือชื่อไว้ก่อนลายมือปลอม แต่ยังไม่อาจฟ้องให้ นาย ง. ได้โดย เพราะลายมือชื่อของ นาย ง. ยังสมบูรณ์อยู่ตามมาตรา 1006 ฉะนั้น จึงต้องคิดว่าผู้รับอาวัลนั้นได้ให้ประกันไว้แก่ผู้ใด ถ้าประกันให้แก่ นาย ก. หรือ นาย ข. แล้วผู้รับอาวัลก็อาจยกเหตุที่ผู้ทรงได้ตั๋วเงินไปโดยการสลักหลังปลอมขึ้นขึ้นต่อสู้ได้ แต่หาประกันให้แก่ นาย ง. ก็ต่อสู้ผู้ทรงไม่ได้

มีปัญหาว่า ตามตัวอย่างข้างต้น หากผู้รับอาวัลได้ลงลายมือชื่ออาวัลตั๋วเงินไว้ขณะที่ นาย ง. โอนตั๋วให้แก่ผู้ทรง แต่มีใครระบุว่าให้เป็นประกันแก่ผู้ใดจึงต้องถือว่าเป็นประกันให้แก่ นาย ก. ผู้ออกตั๋วตามมาตรา 939 วรรคท้าย เช่นนี้ ผู้ทรงจะฟ้องผู้รับอาวัลนั้นได้หรือไม่? ขอเห็นว่าหากข้อเท็จจริงฟังเป็นอันยุติได้ว่า ผู้รับอาวัลลงลายมือชื่ออาวัลตั๋วเงินเอาไว้ ภายหลังจากที่ได้มีการปลอมลายมือชื่อสลักหลังแล้ว ก็ยังต้องรับผิดต่อผู้ทรงอยู่ตามผลแห่งมาตรา 1006 ข้างต้น ทั้งนี้ โดยไม่ต้องคำนึงว่าจะเป็นการให้ประกันแก่ผู้ใดก็ตาม

¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 270/2496

1.4 เมื่อผู้ทรงได้ตัวเงินไปโดยการสลักหลังที่โอนให้แต่บางส่วน ซึ่งตามมาตรา 922 วรรคท้าย ป.พ.พ. ถือว่า การสลักหลังนั้นตกเป็นโมฆะ ซึ่งเมื่อการสลักหลังเป็นโมฆะ เสียแล้วก็เท่ากับไม่มีการสลักหลังเลย ผู้ทรงจึงมิใช่ผู้ทรงโดยชอบตามมาตรา 905 แต่อย่างใด เพราะการสลักหลังนั้นได้ขาดหายไปเสียแล้ว

1.5 เมื่อผู้ทรงได้ตัวเงินที่มีข้อกำหนดห้ามโอนตามมาตรา 917 ป.พ.พ. ซึ่งเมื่อมีข้อกำหนดห้ามโอนแล้ว แทนไปตัวเงินจะโอนกันตามแบบแห่งการโอนตัวเงินธรรมดาไม่ได้อีกแล้ว ต้องทำการ โอนสิทธิเรียกร้องทั่วไป ตามมาตรา 306 ป.พ.พ. แทน ฉะนั้น หากไม่ทำการโอนตามมาตรา 306 แล้ว ผู้ทรงก็จะไม่ได้สิทธิอย่างใด ๆ ในตัวเงินนั้นไปเลย จึงฟ้องผู้รับอ่าววัลไม่ได้ด้วย

2. เมื่อการกระทำของผู้ทรงเองทำให้ผู้ทรงไม่อาจใช้สิทธิตามตัวเงิน
ได้ บางกรณีผู้ทรงแม่จะได้รับโอนตัวเงินมาโดยถูกต้องตามพิธีการที่กฎหมายกำหนด ถูกอย่างแล้วก็ตาม ก็อาจใช้สิทธิของตนไม่ได้ เพราะเหตุการณ์กระทำของตนเอง ดังเช่น

2.1 ผู้ทรงได้ตัวเงินมาโดยนิติกรรมที่ตกเป็นโมฆะ ตามมาตรา 113 ป.พ.พ. เช่น นาย ก. ออกเช็คชำระหนี้ทั่ว ๆ ไปให้แก่ นาย ข. โดยมีนาย ค. เป็นผู้รับอ่าววัลประกันให้แก่ นาย ก. ต่อมา นาย ข. โอนตัวเงินนี้ให้แก่ นาย ค. เพื่อเป็นการชำระหนี้ตามสัญญาขายเงิน ดังนั้น แม้การโอนจะถูกฟ้องแต่เนื่องจากนิติกรรมที่ นาย ข. กับ นาย ค. ตกเป็นโมฆะ เสียแล้ว นาย ค. จะเอาตัวเงินไปฟ้องจาก นาย ค. ผู้รับอ่าววัลไม่ได้¹

¹ จิตติ คิงศรัทย์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยบัญชีเงินสะพัด
ตัวเงิน, หน้า 116.

2.2 ผู้ทรงได้ตัวเงินมาด้วยความทุจริตของผู้ทรงเอง หรือด้วยความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง จนเป็นเหตุให้ไม่อาจยึดถือและครอบครองตัวเงินนั้นอีกต่อไปได้ ตามมาตรา 905 วรรค 2 ดังกล่าวแล้ว

เมื่อผู้ทรงผ่อนเวลาให้แก่ลูกหนี้ในตัวเงินผู้รับอาวัลจะหลุดพ้นหรือไม่

มีปัญหาว่า การที่เจ้าหนี้แห่งตัวเงินยอมผ่อนเวลาให้แก่ลูกหนี้ตามตัวเงินแล้ว จะถือว่าเป็นเหตุให้ผู้รับอาวัลหลุดพ้นจากความรับผิดชอบหรือไม่ ทั้งนี้ เพราะในเรื่องที่เจ้าหนี้ยอมผ่อนเวลาให้แก่ลูกหนี้นั้น มาตรา 700 ป.พ.พ. กับบัญญัติเอาไว้ว่า ผู้ค้าประกันยอมหลุดพ้นจากความรับผิด และแม้แต่ในบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับเรื่องตัวเงินโดยตรงก็ยังมีบัญญัติเอาไว้ว่ามีปัญหาในมาตรา 903 ว่า ในการใช้เงินตามตัวเงินท่านมิให้ให้วันผ่อน ซึ่งมาตรา 948 ก็รับรองเอาไว้ว่า หากผู้ทรงผ่อนเวลาให้แก่ผู้จ่ายแล้ว ผู้ทรงยอมสิ้นสิทธิ์ที่จะไล่เบี้ยเอา กับคู่สัญญาคนก่อน ๆ ที่มีได้ตกลงด้วยในการผ่อนเวลานั้น

ดังนั้น จึงต้องแยกพิจารณาปัญหานี้ออกเป็น 2 ตอน คือ

1. จะนำมาตรา 700 ป.พ.พ. มาใช้กับกรณีของผู้รับอาวัลได้หรือไม่
2. มีบทบัญญัติใดหรือไม่ในกฎหมายลักษณะตัวเงินที่จะทำให้ผู้รับอาวัลหลุดพ้นจากความรับผิด หากว่าผู้ทรงให้วันผ่อนแก่ลูกหนี้

ทั้งจะได้พิจารณาแต่ละประเด็นไปดังต่อไปนี้ คือ

1. สำหรับประเด็นที่ว่า จะนำบทบัญญัติในมาตรา 700 เรื่องผู้ค้าประกันมาใช้แก่กรณีของผู้รับอาวัลด้วยหรือไม่นั้น ได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 422/2521 วางหลักวินิจฉัยเอาไว้แล้ว ดังนี้

"เมื่อจำเลยที่ 2 เป็นผู้รับอาวัลในตัวสัญญาใช้เงิน จำเลยที่ 2 จึงอยู่ในฐานะเป็นลูกหนี้ชั้นต้นเช่นเดียวกับจำเลยที่ 1 ที่อาจจะถูกบังคับให้ชำระหนี้เมื่อใด

ก็ได้ เมื่อตัวสัญญาใช้เงินนั้นถึงกำหนดชำระหนี้ จำเลยที่ 2 จึงไม่อยู่ในฐานะเป็นผู้
 ค่าประกัน ตามหลักทั่วไปในลักษณะค่าประกัน จึงจะนำบทบัญญัติมาตรา 700 มาใช้
 บังคับไม่ได้..."

ฉะนั้น ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับนี้ จึงไม่นำมาตรา 700 มาใช้บังคับ
 ในกรณีของผู้รับอวัลแต่อย่างใด เมื่อเจ้าหนี้ให้วันผ่อนแก่ลูกหนี้ผู้รับอวัลจะอ้างว่า
 ตนหลุดพ้นจากความรับผิดชอบตามมาตรา 700 นี้ไม่ได้ ทั้งนี้ ไมว่าจะเป็นกรอวัลใน
 ตัวแลกเงิน หรือตัวสัญญาใช้เงิน หรือเช็คก็ตาม เพราะประเด็นสำคัญที่ศาลฎีกานำ
 มาวินิจฉัยมิได้ขึ้นอยู่กับประเภทของตัวเงินที่อวัลกัน แต่ขึ้นอยู่กับข้อที่ว่าผู้รับอวัลมี
 ฐานะเป็นอย่างไรเกี่ยวกับผู้ค่าประกันและจะนำมาตรา 700 ป.พ.พ. มาใช้กับผู้รับ
 อวัลได้หรือไม่เท่านั้นเอง

2. ปัญหาว่าจะมีบทบัญญัติใดในเรื่องตัวเงินหรือไม่ ที่จะกำหนดว่าถ้าผู้
 ทรงยอมผ่อนเวลาให้แก่ลูกหนี้แล้ว ผู้รับอวัลจะหลุดพ้นจากความรับผิดชอบ

ตัวบทกฎหมายในลักษณะตัวเงินที่ว่าด้วยการห้ามมิให้ผู้ทรงให้วันผ่อนนี้มี
 อยู่ 2 แห่ง คือในมาตรา 903 และ 948 ป.พ.พ. ดังกล่าวแล้ว แต่มาตรา 903
 นั้นเขียนห้ามเอาไว้ลอย ๆ ไม่มีบทลงโทษ หรือผลที่จะเกิดภายหลังการผ่อนเวลาแต่
 อย่างใด จึงต้องมาพิเคราะห์ มาตรา 948 ป.พ.พ. กันโดยเฉพาะต่อไป ซึ่งบัญญัติ
 ว่า

"ถ้าผู้ทรงตัวแลกเงินยอมผ่อนเวลาให้แก่ผู้จ่ายไซ้ ท่านว่าผู้ทรงสันสิทธิ์
 ที่จะไล่เบี้ยเอาแก่ผู้เป็นคู่สัญญาคนก่อน ๆ ซึ่งมีติดกลงในการผ่อนเวลานั้น"

คำว่าคู่สัญญาคนก่อน ๆ นั้น นิยามเอาไว้ในมาตรา 906 ป.พ.พ. ว่า
 "คำว่า คู่สัญญาคนก่อน ๆ นั้น รวมทั้งผู้ส่งจ่าย ผู้ออกตัวเงิน และผู้สลักหลังคนก่อน ๆ
 ด้วย" ซึ่งจะเห็นว่า ไม่ไ้รวมผู้รับอวัลเอาไว้ด้วย ฉะนั้น เมื่อผู้ทรงผ่อนเวลาให้แก่
 ผู้จ่ายเช่นนี้ ผู้รับอวัลจึงไม่หลุดพ้นตามมาตรา 948 แต่อย่างใด

มีปัญหาว่า การที่ผู้ทรงยอมผ่อนเวลาให้แก่ผู้จ่าย เช่นนี้ จะถือได้หรือไม่ว่า เป็นการทำผิดแบบระเบียบในเรื่องตัวเงิน ซึ่งผู้คำประกันอาจยกข้อต่อสู้ของบุคคลที่ตน ประกันขึ้นไต่ถามกับผู้ทรงไต่ถาม ตนได้หลุดพ้นจากความรับผิดชอบแล้ว

ท่านศาสตราจารย์จิติ คิงศกัทธิย์ ได้แสดงความเห็นไว้ว่า กรณีที่ผู้ทรง ผ่อนเวลาให้แก่ผู้จ่าย เช่นนี้ ถือว่าเป็นการทำผิดแบบระเบียบในเรื่องตัวเงินแล้ว สิทธิ ไล้เบี้ยของผู้ทรงจึงจะจับไปตามมาตรา 948 ประกอบมาตรา 973 ป.พ.พ.¹

แต่อย่างไรก็ดี ได้มีข้อสอบของสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา สมัยที่ 22 ประจำปีการศึกษา 2512 กฎหมายแพ่ง ขอ 5 วางข้อคำถามในปัญหาเดียวกันนี้ว่า "การที่ผู้ทรงยอมผ่อนเวลาให้แก่ผู้จ่ายดังกล่าว ไม่ใช่กรณีทำผิดแบบระเบียบ"

ซึ่งเมื่อพิจารณาเหตุความเห็นที่ต่างกันอย่างนี้แล้ว น่าจะถือว่า การที่ผู้ทรงยอม ผ่อนเวลาให้แก่ผู้จ่ายนั้น มิใช่กรณีที่จะถือว่าเป็นการทำผิดแบบระเบียบในเรื่องตัวเงิน แต่อย่างใด เพราะแท้จริงแล้ว เป็นเรื่องที่ถูกกฎหมายห้ามไว้มิให้ทำต่างหาก มิใช่เป็น เรื่องเกี่ยวกับระเบียบแบบแผน หรือขั้นตอนในการบังคับตามตัวเงินที่กฎหมายบังคับให้ ต้องกระทำแต่อย่างใด ฉะนั้น ผู้รับอาวัลจะยกเรื่องที่มีการผ่อนเวลานั้นขึ้นเป็นข้อต่อสู้ กับผู้ทรงไม่ได้

ให้สังเกตว่า มาตรา 948 ป.พ.พ. นี้ใช้กับกรณีที่ผู้ทรงผ่อนเวลาให้แก่ ผู้จ่ายเงินตามตั๋วแลกเงินเท่านั้น มิได้ใช้กับผู้ส่งจ่ายตั๋วแลกเงินแต่อย่างใด และเนื่อง จากมิได้นำมาตรา 948 นี้ไปใช้กับเรื่องตั๋วสัญญาใช้เงิน หรือเช็คค้ำยแล้ว จึงไม่น่า ไปใช้กับกรณีที่ผู้ทรงผ่อนเวลาให้แก่ผู้ส่งจ่ายเช็ค หรือผู้ออกตั๋วสัญญาใช้เงินค้ำย

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 116.

ฉะนั้น กรณีที่ผู้ทรงยอมผ่อนเวลาให้แก่มูลนิธิแล้ว ผู้รับอ่าวัดก็ไม่หลุกพอนอยู่ก็ เพราะมาตรา 948 ไซ้แต่เฉพาะการผ่อนเวลาให้แก่มูลนิธิเท่านั้น ส่วนถ้ามีการผ่อนเวลาให้แก่มูลนิธิออกตัวสัญญาใช้เงินก็เลยมีคำพิพากษาฎีกาที่ 422/2521 วินิจฉัยไว้แล้วว่า ผู้รับอ่าวัดไม่หลุกพอน และสุดท้ายในกรณีที่ผู้ทรงยอมผ่อนเวลาให้แก่มูลนิธิจ่ายเช็คแล้ว ทานศาสตราจารย์ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช เห็นว่า "แม่ผู้ทรงจะผ่อนเวลาให้แก่มูลนิธิออกเช็ค ผู้สละหลังและผู้รับอ่าวัดไม่หลุกพอน คงต้องรับผิดชอบตามมาตรา 967 (คำพิพากษาฎีกาที่ 1853/2511)"¹

กล่าวโดยสรุป สำหรับปัญหาที่ว่า เมื่อผู้ทรงยอมผ่อนเวลาให้แก่มูลนิธิในตั๋วเงินแล้ว ผู้รับอ่าวัดจะหลุกพอนหรือไม่ นั่นก็คือ ผู้รับอ่าวัดจะไม่หลุกพอนไปได้เลยไม่ว่าการผ่อนเวลานั้นจะไคกระทำต่อ ผู้จ่าย หรือผู้ส่งจ่ายตั๋วแลกเงิน หรือผู้ออกตัวสัญญาใช้เงิน หรือผู้ส่งจ่ายเช็คก็ตาม

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, คำอธิบาย ป.พ.พ. บรรพ 3 ว่าด้วย
ตั๋วเงิน, หน้า 100.